

POŽAR V PODJETJU DAR V KOPRU

Fire in the Dar d.o.o. Company in Koper

Dorijan Maršič*

Povzetek

Požar v podjetju Dar d. o. o., v Kopru je bil eden od največjih požarov na objektih na območju slovenske Istre. Požar je zajel skladiščne in proizvodne prostore, v katerih so ob zelo slabih protipožarnih preventivnih ukrepih lastnikov hranili velike količine izjemno lahke gorljivih materialov. Intervencija je zahtevala veliko angažiranje poklicnih, prostovoljnih in industrijskih gasilcev, ki jim je kljub slabi osebni opremljenosti ter pomanjkljivi in zastareli gasilski tehniki, uspelo relativno hitro pogasiti požar. Kljub vsemu je v javnosti povzročil veliko polemik o učinkovitosti gasilske intervencije in organiziranosti javne gasilske službe na tem območju.

Abstract

The fire that occurred in Dar d.o.o in Koper was one of the largest structural fires that have ever happened in the area of Slovenian Istria. The fire destroyed a substantial part of the warehouse and production facilities where large quantities of highly flammable materials were stored despite the evidently inadequate fire protection measures. The intervention itself involved a great number of professional, volunteer and industrial firefighters. Considering the poor safety equipment and outdated firefighting techniques firefighters managed to gain control of the fire in a relatively short time. Nevertheless, the accident triggered a wide public polemic about the efficiency of the intervention and the public firefighting service in the area.

Uvod

Območje Slovenske Istre je glede požarov najbolj ogroženo območje v Sloveniji. Zaradi značilnega submediteranskega podnebja so značilni predvsem požari v naravi. Na tem območju je vsako leto od 450 do 550 intervencij (všteto je tudi tehnično reševanje ob prometnih nesrečah in ukrepanje ob nesrečah z nevarnimi snovmi), kar to območje po statistiki števila požarov in intervencij na prebivalca uvršča v sam vrh v Republiki Sloveniji.

Požarno varstvo v slovenskem delu Istre pa ima še eno posebnost: najnižjo stopnjo gasilske organiziranosti v Sloveniji (torej najmanjše število gasilcev na prebivalca v Sloveniji). Vzroki so zgodovinski. V obdobju, ko je to območje pripadalo Italiji, je bilo prostovoljno gasilstvo zatrto, v obdobju po drugi svetovni vojni pa je bilo v občinskih in državnih blagajnah vedno premalo sredstev, da bi se prostovoljna gasilska društva in poklicno gasilstvo lahko razvili v takem obsegu kot drugod po državi.

Požarov na objektih je na tem območju v primerjavi s požari v naravi sorazmerno malo ali pa so pogašeni že v začetni fazi. Spadajo pa taki požari poleg intervencij ob nesrečah z nevarnimi snovmi med najzahtevnejše.

Požar v bivših garažah avtobusnega podjetja Slavnik, sedanjih skladiščnih in proizvodnih prostorih družbe Dar je glede na obseg, angažiranje gasilskih organizacij ter naknadnih polemik v medijih o učinkovitosti gasilcev in uspešnosti gasilske javne službe dodobra streznil javnost in odgovorne glede stanja požarne varnosti v Slovenski Istri. Požar se je zgodil 8. septembra 2000 v 10.206 m² velikem objektu, namenjenem skladiščenju dekorativnih izdelkov, ogenj pa je zajel površino 6785 m².

Potek gašenja

Kot je razvidno iz poteka dogodkov in podatkov v poročilih kriminalistične službe, je začelo goreti ob 15.30 uri. Prva je ukrepala patrulja prometne policije, ki je opazila velik oblak dima, ki se je valil iz obrata.

Ob prihodu prve interventne skupine poklicnih gasilcev Javnega zavoda Gasilske brigade Koper (JZ GBK), je bil celotni osrednji del skladišč že v plamenih, del strehe je bil porušen, plameni pa so prebijali strešno konstrukcijo v celotni dolžini osrednjega skladišča.

Vodja izmene je takoj vzpostavil stik z osebjem objekta. Odgovorna oseba iz podjetja ga je opozorila na rezervoar z butanom in propanom na zahodni strani objekta. Potem ko je ocenil situacijo, je vodja izmene izdal povelje, da je treba najprej zaščititi zahodno in vzhodno krilo skladišč. Obstajala je nevarnost, da bo cisterna eksplodirala in požar bi se lahko razširil na vrtec, ki je od gorečega objekta oddaljen le nekaj metrov.

Sicer pa so si dogodki sledili v naslednjem vrstnem redu:

- ob 15.44 je Regijski center za obveščanje v Kopru (ReCO) dobil obvestilo o dogodku ter klic v sili prevezal v JZ GBK, edino poklicno enoto v Slovenski Istri (občine Koper, Izola in Piran);
- ob 15.45 je JZ GBK sprejela klic in podatke o požaru v skladišču podjetja Dar, ki jih je sporočila zaposlena v omenjenem podjetju;
- ob 15.47 je prva interventna skupina JZ GBK z vodjo izmene prispela na kraj dogodka, sočasno pa je vodja izmene zahteval dodatno pomoč, saj je požar zaradi hitro gorljivih snovi zajel že tretjino objekta;
- ob 15.49 je ReCO na zahtevo vodje intervencije začel aktivirati prostovoljna gasilska društva iz vse Slovenske Istre;
- ob 16.52 je bil požar lokaliziran in pod nadzorom;
- ob 18.30 je vodja intervencije na ReCO sporočil, da je požar pogašen;
- od 18.30 do naslednjega dne je bila vzpostavljena požarna straža, ki je varovala objekt pred ponovnim vžigom.

Ovire pri gašenju in pomanjkljivosti na objektu

Ob pripravah na ukrepanje in izvedbi intervencije se je vodja intervencije srečal z več težavami, ki so oteževale reševanje:

- parkirni prostor na južni strani skladišč je bil zaparkiran z vozili, kar je oviralo intervencijska vozila;
- v objektu in okoli njega ni bilo dovolj hidrantnih priključkov, pa tudi pritisk je bil slab, zato je vodja intervencije od Rižanskega vodovoda zahteval, naj poveča pritisk v hidrantnem omrežju;

* Državni zbor Republike Slovenije, Šubičeva 4, Ljubljana, dorijan.marsic@dz-rs.si

- hidrantni priključki v objektu so bili založeni in neuporabni (brez vode). Vodo je bilo treba črpati iz morja, zato je bilo treba postaviti dve liniji (250 m);
- v proizvodnem delu stavbe so hranili velike količine gorljivih materialov:
 - rezervoar s kurilnim oljem,
 - rezervoar z butanom in propanom,
 - razne barve, lake, razredčila,
 - plastične izdelke, slamo, celofan in druge lahko gorljive materiale;
- objekt ni bil protipožarno varovan in ni imel naprave za avtomatsko gašenje;
- osrednji del stavbe ni imel zidanih protipožarnih pregradnih sten.

Vodenje intervencije

Gasilsko intervencijo je vodil vodja izmene JZ GBK, ki je tudi prvi prispel na kraj dogodka. Intervencija se je začela že s prihodom policijske patrulje, ki je požar opazila in priskočila na pomoč delavcema podjetja, ki sta se ob poskusu gašenja izgubila v dimu. Po prihodu večjega števila gasilcev sta koordinacijo dela prevzela vodja preventive ter namestnik poveljnika JZ GBK, ki je v sodelovanju z vodstvom prostovoljnih gasilcev koordiniral delo do konca intervencije.

Na kraj dogodka je prispel tudi poveljnik Gasilske zveze Slovenije, vendar v samo intervencijo in vodenje reševanja ni posegel. O požaru je bil med prvimi obveščen tudi župan Mestne občine Koper ter tudi Uprava RS za zaščito in reševanje.

Zaradi prve intervencijske skupine, v kateri so le 4 poklicni gasilci, so se kasneje v javnosti razvile polemike o pravilnosti izbrane gasilske taktike, zadovoljivi in kadrovski zasedbi gasilskih organizacij v Slovenski Istri, še posebej v Kopru. Polemike je spodbudilo tudi vodstvo družbe Dar, ki je v izjavah za medije že med samo intervencijo in na tiskovni konferenci intervencijo označilo kot prepozno in neučinkovito. Po kasnejših ocenah intervencije in tehnični analizi sta vodstvu JZ GBK in občinskega gasilskega poveljstva te očitke utemeljeno zavrnila.

Po kriminalistični ekspertizi sta bila vzroka požara stara električna napeljava in slaba protipožarna preventiva. Podjetje je imelo objekte, delovne stroje in zaloge zavarovane pri treh različnih zavarovalnih družbah.

Poseben pomen pri vrednotenju uspešnosti oz. neuspešnosti intervencije in njenega vodenja so imeli mediji. Nekateri so poročali enostransko, tendenciozno in senzacionalistično.

Objekt je bil glede na sodelovanje 110 poklicnih, prostovoljnih in industrijskih gasilcev iz Slovenske Istre ter 25 intervencijskih vozil, glede na vrsto objekta in velike količine gorljivega materiala, pogašen dokaj hitro. Zgorela je večina materiala in objekta, ki je bil že ob prihodu prvih intervencijskih skupin v ognju. Z notranjimi napadi in omejevanjem širjenja požara po vzhodnih in zahodnih traktih zgradbe je gasilcem uspelo zaščititi večji del proizvodnih zmogljivosti z dragimi stroji ter poslovni del stavbe. Veliko truda so gasilci vložili v gašenje južnega dela stavbe, ki je od otroškega vrta, trgovine s prehrabnimi izdelki in stanovanjskih blokov oddaljen le nekaj metrov, zato je obstajala velika nevarnost, da bo zaradi intenzivnosti požara in smeri vetra ogenj preskočil na te objekte.

Požar je povzročil stolp dima, za katerega se ni vedelo, ali je nevaren za okoliško prebivalstvo, zato je vodja intervencije od ReCo zahteval, naj prek sredstev javnega obveščanja takoj o tem obvestijo prebivalce.

Sodelujoči

Intervencija je zahtevala sodelovanje naslednjih javnih služb in organov:

- poklicnih gasilcev JZ GBK,
- gasilcev prostovoljnih gasilskih društev (PGD) občin Izola, Koper in Piran,
- gasilcev Prostovoljnega industrijskega gasilskega društva (PIGD) Luke Koper'
- policije,
- komunalnega podjetja Koper,
- Rižanskega vodovoda,
- komunalnih redarjev Mestne občine Koper,
- občinskega štaba Civilne zaščite Mestne občine Koper,
- Uprave za obrambo Koper,
- Regijskega centra za obveščanje Koper,
- pre – hospitalne enote iz Izole in
- Avto-moto zveze iz Kopra.

Gasilske enote, ki so sodelovale pri gašenju so navedene v preglednici 1.

V požaru so bili lažje poškodovani trije gasilci, eden od teh treh je bil krajši čas hospitaliziran v izolski bolnišnici zaradi zastrupitve z dimom (preglednica 2).

Sredstva in oprema, uporabljena na intervenciji

Gasilska vozila

Gasilci so uporabili 27 vozil gasilskih enot iz vse Slovenske Istre:

- 10 vozil JZ GBK,
- 14 vozil Obalne gasilske zveze (PGD Hrvatini, PGD Pobegi, PGD Dekani, PGD Sečovlje, PGD Piran, PGD Babiči, PGD Gradin, PGD Movraž in PGD Dol),
- 2 vozili GZ Izola,
- 1 vozilo PIGD Luke Koper.

Preglednica 1. Gasilske enote, ki so sodelovale pri gašenju

Table 1. Firefighting units participating in the intervention

Gasilska enota	Število gasilcev
JZ GB Koper	21
PGD Hrvatini	8
PGD Pobegi	13
PGD Dekani	9
PGD Krkavče	8
PGD Piran	10
PGD Sečovlje	2
PGD Babiči	6
PGD Gradin	2
PGD Movraž	7
PGD Dol	5
PIGD Luka Koper	18
Gasilska zveza Izola	3
Skupaj	112

Razen vozil JZ GBK in PIGD Luka Koper so vsa vozila, uporabljena v intervenciji, opremljena predvsem za gašenje gozdnih požarov.

Uporabljena gasilna in druga sredstva

Objekt je bil brez urejenega hidrantnega omrežja (zunaj objekta hidrantov sploh ni bilo, notranji pa so bili založeni ali brez vode). Oskrba z vodo je predstavljala velik problem, saj je bil pritisk vode v dosegljivih uličnih hidrantih zelo nizek, hidranti, ki so jih gasilci uporabljali, pa so bili oddaljeni od kraja požara. Preskrba z vodo je bila rešena po klicu na Rižanski vodovod, naj zvišajo pritisk v ceveh in s črpanjem morske vode iz 200 m oddaljenega kanala v semedelskem mandraču, na pomoč pa je priskočila tudi Komunala Koper z dvema cisternama vode.

V intervenciji je bilo uporabljeno 1000 l penila Alcoséal, 200 m³ vode (cisterne, hidrant, morska voda) in 50 jeklenk zraka za dihalne aparate (6 l/300 barov).

Še posebej zaskrbljuje dejstvo, da gasilci, razen gasilcev JZ GB Koper in PIGD Luka Koper, niso bili opremljeni z ustreznimi delovnimi oblekami in dihalnimi aparati.

Poseben problem je predstavljala komunikacija. Večina gasilcev ni uporabljala zvez v sistemu ZARE, ampak prenosne telefone GSM, ki pa so onemogočali skupno komuniciranje, obenem pa ReCO ni mogel spremljati in beležiti dogodkov na terenu.

Ugotovitve inšpektorjev in gasilcev

Inšpektorat RS za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami je preveril kršitve predpisov o varstvu pred požarom. Še posebej je preveril:

- upoštevanje Pravilnika o tehničnih normativih za premične zaprte posode za komprimirane, utekočinjene in pod tlakom raztopljene pline (Uradni list SFRJ št. 25/80 in 9/86) glede na skladiščenje butan-propana v objektu;
- upoštevanje slovenskega standarda SIST DIN 14090, ki ureja intervencijske poti in površine, ki jih gasilci potrebujejo, glede na ugotovitve, da je bil parkirni prostor na južni strani skladišč zaparkiran z vozili, kar je oteževalo dostop interventnih vozil;
- upoštevanje Pravilnika o tehničnih normativih za hidrantno omrežje za gašenje požarov (Uradni list SFRJ, št. 30/91).

19. člen omenjenega pravilnika določa, da se okoli objekta za varovanje pred požarom postavijo nadtalni hidranti, poleg tega pa določa, da morajo biti hidranti nezasedeni in dostopni, postavljeni pa tako, da je požar mogoče gasiti z najmanj dveh zunanjih hidrantov. Največja dovoljena razdalja med hidrantoma je 80 m. V skladu z 21. členom pravilnika tlak v zunanjem hidrantnem omrežju ne sme biti manjši od 2,5 bara. Gasilci so potrdili, da objekt ni imel urejenega zunanjega hidrantnega omrežja. Gasilci so uporabili le na-

jbljžje ulične hidrante, ki pa so bili precej oddaljeni in z nizkim pritiskom vode.

Gasilci so tudi opozorili, da so bili hidrantni priključki v objektu založeni, kasneje pa je bilo ugotovljeno, da so neuporabni (brez vode, suhi). 25. člen Pravilnika o tehničnih normativih za hidrantno omrežje za gašenje požarov (Uradni list SFRJ št. 30/91) določa, da mora biti notranje hidrantno omrežje nenehno pod tlakom vode, hidranti pa razporejeni tako, da je mogoče gašenje vseh prostorov. Ker so bili hidranti neuporabni, inšpektorji ugotavljajo, da je bil kršen tudi 35. člen Zakona o varstvu pred požarom, kjer je določeno, da morajo biti za primer požara pripravljene oprema, naprave in druga sredstva za varstvo pred požarom, ki jih je treba vzdrževati v skladu s tehničnimi predpisi in navodili proizvajalcev.

V objektu je bil tudi rezervoar s kurilnim oljem. To področje je urejeno s Pravilnikom o spravlanju in hrambi kurilnega olja (Uradni list SFRJ št. 45/67). V pogojih skladiščenja je med drugim določeno, da mora biti prostor, kjer se nahaja rezervoar, požarno ločen od preostalega dela objekta, primerno prezračevan in imeti mora neposreden izhod na prosto. Predpisana je tudi gasilna oprema, ki je v objektu ni bilo.

Inšpektorji so ugotavljali tudi odstopanja pri skladiščenju lakov, barv in razredčil, kar bi moralo biti urejeno v skladu s Pravilnikom o gradnji naprav za vnetljive tekočine in o skladiščenju in pretakanju vnetljivih tekočin (Uradni list SFRJ št. 20/71). Med drugim je navedeno, da morajo biti zidovi, podi in stropi odporni proti ognju najmanj dve uri, električna inštalacija pa mora biti v eksplozijsko varni izvedbi.

V poročilu Inšpektorata je ugotovljeno, da bi bilo treba pri spremembi namembnosti oz. rekonstrukciji objekta načrtovati in izvesti zadostne preventivne ukrepe za varstvo pred požarom tako, da bi lahko preprečili nastanek požara oz. omejili njegovo širjenje (10. člen Zakona o varstvu pred požarom, Uradni list RS št. 71/93).

Iz analize požara in poročil izhaja, da zadostni preventivni ukrepi za varstvo pred požarom niso bili ne načrtovani ne izvedeni v skladu z 10. členom Zakona o varstvu pred požarom.

Sklepne misli

Ne glede na nekatere javne polemike o uspešnosti gašenja v podjetju Dar so analize in ocene pokazale, da:

- je bilo treba v kratkem času mobilizirati veliko ljudi in da so bili mobilizacijski časi v skladu z načrti;
- je bil požar glede na število ljudi in kakovost gasilske opreme hitro lokaliziran (po eni uri) in pogašen, intervencija pa dobro izpeljana in koordinirana med gasilskimi enotami in drugimi reševalnimi in intervencijskimi službami;
- so gasilci rešili nekaj tisoč kvadratnih metrov poslovnih prostorov in vsaj tri stroje, ki so, po ocenah lastnika, vredni vsak 6 milijonov nemških mark;

Preglednica 2. Poškodovani gasilci in vrsta poškodbe
Table 2. Injured firefighters and types of injuries

Gasilska enota	Funkcija	Vrsta poškodbe
PGD Hrvatini	sektorski poveljnik	vreznina
GB Koper	gasilec	zastрупitev z ogljikovim monoksidom
PIGD Luka Koper	gasilec	opeklina

- je bila oskrba z vodo problematična predvsem zaradi nezadostnega pritiska v hidrantnem omrežju, neuporabnih hidrantov v objektu ter gasilskih vozil s cisternami, za gašenje požarov v naravnem okolju,
- so enote slabo opremljene z dihalnimi aparati za tako akcijo, nezadostna pa je tudi osebna in skupna oprema;
- je v Slovenski Istri premalo poklicnih in prostovoljnih gasilcev;

- bi morale v intervenciji sodelovati več gasilcev s sodobnejšo tehniko.

Prav posebno pozornost pa bi morali v prihodnje nameniti ustreznemu in strožjemu inšpekcijskemu nadzoru objektov z nevarnimi in lahko gorljivimi materiali, ki predstavljajo nevarnost za okolico.